

KLČO 1999

Marián Klčo: Značkované tehly z areálu kúrie Révaiovcov. Hlas Vrbového 19, Vrbové 1999, s. 6.

ZNAČKOVÉ TEHLY Z AREÁLU KÚRIE RÉVAIOVCOV

Medzi bežné archeologické nálezy na Slovensku na stredovekých a novovekých lokalitách patrí stavebný materiál. Ide o rôzne neopracované a opracované kamene - stavebné články a výzdobu, tehly, škridle, mazanicu, omietky atď. V náväznosti na archeologický výskum (1995) na nádvorí kúrie Révaiovcov - rodného domu Mórica Augustína Beňovského (1746-1786) sa v tomto príspevku budeme zaoberať nálezmi stavebného materiálu - tehlymi pochádzajúcimi z tejto lokality.

V ďalekej minulosti bola tehla bežným stavebným materiálom v oblasti Mezopotámie chudobnej na kameň. Ako stavebný materiál sa tehla uplatnila aj v Egypte, kde bol dostatok kameňa. S pálenou tehloou sa v Grécku stretávame od 4. storočia pred n. l. S výrobou nepálených tehál sa v Grécku začalo už v 4. tisícročí pred n. l. Použitie nepálených tehál v staršej dobe železnej na prelome 6. - 5. storočia pred n. l. bolo zistené napríklad v Rakúsku na kniežacom hradisku Heuneburg. Na Slovensku sa s pálenou tehloou stretávame až v dobe rímskej.

Rimania vyrábali niekoľko druhov tehál, ktoré označovali kolkom (tehelné štátne a vojenské). Tehly sa líšili tvarom, rozmerom a

použitím. Najbežnejšie boli stavebné tehly - testae, krycie tehly - tegulae a tzv. korytka - imbrices. Tehly označené kolkami légie, kohort alebo štátnej tehelne pochádzajúce z 2. storočia n. l. sa našli na rímskej stanici v Iži, Rusovciach, Stupave a inde.

Pálenie tehál v minulosti prebiehalo v otvorených poňných milierových peciach. Neskoršie sa používali pece s klenbou, ktoré v 19. storočí nahradili kruhové pece. Pôvodný - archaický spôsob pálenia tehál sa na Slovenskom vidieku miestami zachoval až do začiatku 20. storočia. V minulosti bola tehelná a hlinisko skoro v každej obci na Slovensku. Napríklad vo Vrbovom sa ešte donedávna dalo v teréne určiť 7 hlinísk, kde sa kopala kvalitná sprášová hlina na výrobu tehál. Na Slovensku sa pálená tehla pri stavbe kostolov pravdepodobne začala používať v 11. storočí. Koncom 12. storočia a najmä od 13. storočia sa pálená tehla v sakrálnej architektúre uplatnila vo veľkej miere.

Začiatkom 17. storočia sa objavujú prvé moderné značkové tehly. V priebehu času sa aj na Slovensku objavilo množstvo značkových tehál. Dnes sa len u malého množstva tehál dá vypátrať ich výrobcu. Značky môžu napríklad označovať výrobcu-manufaktúru, majiteľa tehelne, mestskú alebo obecnú tehelnú, majiteľa panstva a pod.

Týmto príspevkom neriešime spleť histórii značkových tehál na Slovensku. Sústreďujeme sa na ich regionálny výskyt vo Vrbovom, kde na nádvorí kúrie Révaiovcov bolo nájdené množstvo stavebného materiálu, z ktorého bolo vyčlenených 40 tehál so značkami. Tehly boli získané zo záspových vrstiev, vybrané z nadzákladového múru (základ A.1, E) a vytriedené z búračiek prístavieb na nádvorí kúrie.

Výroba tehál sa v minulosti realizovala pomocou drevených foriem, do ktorých sa vtlačala hlina. Značka bola vyrytá na dne formy alebo sa odláčala do surovej tehly. Z technologického hľadiska tak vznikli dva druhy značiek - reliéfne a vtláčené. Nepozornosťou zhotovovateľa formy - matrice sa stalo, že niektoré písmená boli vyryté chybné - obrátene (č. 30).

Medzi najstaršie neznačované tehly nájdené na nádvorí kúrie patrí gotická "buchtovitá" tehla s charakteristickými pozdĺžnymi ryhami. Je datovaná do 14.-15. storočia. Identické tehly sa našli napríklad v Piešťanoch v polohe "Starý kláštor".

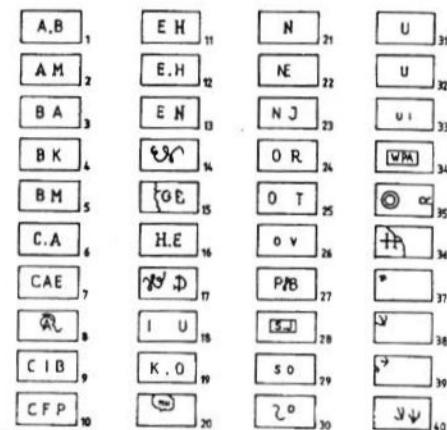
S kúriou postavenou okolo roku 1680 majú priamy súvis tehly č. 8 a 31. Tehly označené monogramom CAR (Comes Alex Révai) patria stavebníkovi a vlastníkovi kúrie. Bol ním gróf Alex Révai (1636?-1698), starý otec Beňovského matky Anny Rozálie. Z téhal so značkou U sú vymurované pivnice a časť obvodových múrov kúrie. Tieto tehly boli vyrobené v Pečeňadoch v zemepánskej tehelni Užovičovcov. Barón Ján Užovič vlastnil koncom 17. storočia majetkový diel vo Vrbovom.

Tehla (č. 7) označená monogramom CAE (Comes Anton Erdödy) je identická s nálezmi tehál z Čhtelnice. Gróf Anton Erdödy (?-1769) spravoval erdődyovské majetky do roku 1758. Do nádašdyovskej časti panstva Čachtice, ktorú v roku 1695 odkúpil od cisára Leopolda I. Krištof František Erdödy patrilo vo Vrbovom

45 % všetkých obyvateľov.

Na základe technických parametrov (rozmer, spôsob spracovania atď.) ako aj kaligrafie značiek do 18. storočia rámcovo datujeme tehly č. 9, 14, 15 a 17. O ich výrobcach však zatiaľ nemáme žiadne informácie.

Tehly (č. 10) označené monogramom CFP datujeme do druhej polovice 19. storočia. Pochádzajú z niektorej z tehelní, ktorá pracovala na území palfiovského panstva.

Tabuľka z tehál z areálu kúrie Révaiovcov vo Vrbovom.

Kresba: Marián Klčo

Tehla (č. 35) s motívom šesťspicového kola s hlavou Krista v strede je trnavskej proveniencie. Ide o tehlu s motívom erbu mesta Trnava, ktorá bola vyrobená začiatkom 20. storočia.

Po roku 1908 bola vo vrbovskej tehelni Alberta Wernera vyrobená tehla (č. 34) označená monogramom WPA. Tehly z tejto tehelne, ktorá pracovala na Húskovej boli označované aj značkou APW.

Reliefnym znakom - dvojkřížom je značený fragment tehly č. 36. Podobne boli označované niektoré tehly vyrábané v rokoch 1939-1945. Na základe technických parametrov sa však táto tehla javí ako staršia.

Pri interpretácii ostatných značiek sa pohybujeme na neistej pôde. Tieto značky zatiaľ len čakajú na rozluštenie a vypátranie výrobcu. Mnohé tehly (napríklad č. 27, 28) sú pomerne mladé. Ich použitie na prístavbách na nádvorí kúrie svedčí o snahe získať stavebný materiál najlacnejším spôsobom v pomere nedávnej dobe.

Tehly č. 37, 38, 39 a 40 majú na povrchu odtlačky zvieracích a vtáčích stôp. Odtlačky zajačej packy sa nachádzajú už na rímskych tehľách (Rusovce, Stupava) a mali magický - ochranný význam. Vtáčie stopy sú na tehľách z Vrbového zhotovené pomocou razidla. Tehly označené odtlačkami zvieracích a vtáčích stôp datujeme do 18. storočia.

Identické značkové tehly aké boli zistené v areáli kúrie Révaiovcov sa počas asanačných prác našli aj na niektorých ďalších stavbách v intraviláne Vrbového. Tieto tehly škálu značiek ešte rozširujú.

Veľká škála značkových tehál dokladá intenzívnu stavebnú činnosť ako aj výrobu tehál vo Vrbovom a v okolí v minulosti. Príspevok je vkladom k dejinám tehliarstva, ktorého základy na Slovensku položil profesor SVŠT v Bratislave Ing. arch. Alfréd Piffli. Tehly získané počas archeologického výskumu v areáli kúrie sú uložené v Balneologickom múzeu v Piešťanoch.

Marián Klčo

VRBOVÉ MÁ PREZIDENTKU

Začiatkom júla zaregistrovalo Ministerstvo vnútra SR občianske združenie pod názvom Klub cestovného ruchu Vrbové. Prezidentkou klubu sa stala Ing. Daniela Jakábová, ktorá združila okolo seba záujemcov ochotných pomáhať rozvoju cestovného

ruchu v našom meste.

Medzi hlavné ciele tohto klubu patrí: propagácia kúrie M. Beňovského; vybudovanie cyklotrasy Vrbové - Piešťany a blízke okolie; sprístupnenie synagógy.

Už v októbri chystá prvé významné stretnutie, na ktorom bude klub informovať o prvých etapách cyklotrasy. O prípravenosti projektu bude hovoriť viceprezident klubu Lubomír Senkárík.

Na stretnutie príde okrem piešťanských partnerov aj zahraničný konzultant, ktorý ponúkne možnosti všetkých foriem turizmu.

Veríme, že naše myšlienky nájdu podporu u ľudí, ktorí chcú napomáhať nové formy turizmu.

Michal Macháč

FIRMA BOSTAV, s. r. o.

KOMPLETNÉ SYSTÉMY STREŠNÝCH KRYTÍN

Ponuka strešných krytín

Asfaltové ŠINDEL zn. DEHTOCHEMA

Kanadský ŠINDEL zn. IKO, TEGOLA

ONDULINE, ALUKRYT, SteelTile

VALLI ZABBAN ľažká lepenka

lepenka s minerálnym posypom

Podkladové pásy pod šindel R 333H, V 13

Komaxované ríny a doplnky

Ku krytínam dodávame i potrebné doplnky: odvetrávacie strišky, lapače snehu, klince a iné

Hydroizolačné materiály

IPA 400H

Izolácie s minerálnym posypom na ploché strechy Okná VELUX, FAKRO

Fólie pod krytiny JUTAFOL, SCUTAN,

FLEXIKORD PP, FLEXIKORD PZ

Tmely, peny, lepidlá, nátery, pásky AL, EKOBIT

MATERIÁL PREDÁVAME ZA VÝHODNÉ CENY

Kontakt tel.: 0838/ 77 44 073

Sládkovičova ulica 10, Piešťany

P-No 224179